

LENKŲ TAUTINĖS MAŽUMOS GIMTOJI KALBA IR LITERATŪRA

Valstybinio brandos egzamino II dalies užduotis
Pagrindinė sesija

2025 m. birželio 18 d.

Trukmė – 4 val. (240 min.)

NURODYMAI

1. Gavę užduoties sąsiuvinį ir atsakymų lapą, patikrinkite, ar juose nėra tuščių lapų arba kito aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
2. **Atsakymų lape įrašykite savo identifikavimo kodą, grupę, vietą (eilės numerį protokole) ir pasirašykite.**
3. Atsakymų lape atsakymus rašykite tik jiems skirtose vietose. Už ribų parašyti atsakymai nebus vertinami.
4. Saugokite atsakymų lapą (neįplėškite ir nesulamdykite). Sugadintuose atsakymų lapuose įrašyti atsakymai nebus vertinami.
5. Atsakymus į užduoties klausimus ir rašto darbą pirmiausia galite rašyti užduoties sąsiuvinyje. Jei neabejojate dėl atsakymo, iš karto rašykite atsakymų lape.
6. Pasilikite pakankamai laiko rašto darbui perrašyti į atsakymų lapą, jeigu pirmiausia rašote juodraščiui skirtose vietose. **Vertintojams bus pateikiamas tik atsakymų lapas!**
7. Atsakymų lape rašykite **juodai arba mėlynai** rašančiu tušinuku aiškiai ir įskaitomai. Suklydę atsakymą galite taisyti atsakymų lape nurodytoje vietoje. Koregavimo priemonėmis naudotis negalima.
8. Atlikite testą (1–17 užduotis) ir atsakymus perrašykite į atsakymų lapą.
9. Parašykite ne mažiau kaip 300 žodžių apimties rašto darbą, kaip numatyta Kalbų valstybinių brandos egzaminų užduočių apraše. Atsakymų lape suskaičiuokite rašto darbo žodžius ir parašėję nurodykite minimalaus žodžių skaičiaus (300 žodžių) ribą. Už trūkstamą rašto darbo apimtį vertinant bus atimami taškai.
10. Visame darbe neturi būti užrašų ar kitokių ženklų, kurie leistų atpažinti darbo autorių (pavyzdžiui, vardo, pavardės, mokyklos ir kt.).
11. Pasibaigus egzaminui, užduoties sąsiuvinį galite pasiimti.

Linkime sėkmės!

TESTAS (30 taškų)**TEKST A****Maria Dąbrowska****NOCE I DNIE****(fragment)**

Gdy nazajutrz pani Barbara odwiedziła matkę w jej domu, zastała ją siedzącą wśród czerwono kwitnących kaktusów, zażywającą tabakę, kichającą i tonącą we łzach.

– Mamusiu – spytała – nad czym mama tak płacze?

– Płaczę, kochanku, nad tobą – wyznała – bo mi cię żal. Masz, owszem, dobrego męża, alem cię mogła wydać przecie za człowieka wykształćszego i nie na taki koniec świata, i nie na takie marne, bądź co bądź, stanowisko. Czy ja kiedy myślałam, że moje dziecko będzie służyć we dworze?

– Jak to „czy ja myślałam”? Przecież mama wiedziała, za kogo idę za mąż – odparła pani Barbara zgnębiona.

– Tak – westchnęła matka – wiedziałam, ale się bałam przeszkadzać. Bałam się brać tego na swoją odpowiedzialność.

– No więc tym bardziej nie ma co płakać. Ja się czuję szczęśliwa, a zajęcie Bogumiła nie jest niczym gorszym niż to, co robią inni, Lucjan... Daniel. Oni też nie są ludźmi niezależnymi.

– Jest czymś gorszym – zapłakała na nowo pani Ostrzeńska. – Stefania Holszańska słusznie mówi, że to tak, jakby się zostało lokajem w domu, w którym się było panem¹. Tu wszyscy tak mówili, wszyscy uważali, że zrobiłaś megalians.

– Ach, wszyscy tak mówili? – rzekła pani Barbara blednąc i zamilkła. Bała się denerwować sama i bała się zaszkodzić matce na serce.

– Mamo – poprosiła jedynie, rozdrażniona – niechże mama tak nie kicha i nie zażywa tak dużo tej tabaki. [...]

– Nie brońcie mi – odparła starsza pani – jedynej przyjemności, jaka mi jeszcze została.

I ponownie kichnąwszy rzekła, gdyż już jej ulżyło na duszy:

– Ale, Basiu, ty się tym, co ja tu gadam, nie przejmuj. Uszy do góry i wszystko będzie dobrze.

Pani Barbara nie miała czasu się przejmować, było to bowiem ich ostatnie w Kalińcu popołudnie, [...] a wieczorem urządzono pożegnalne zebranie u Daniela i Michaliny Ostrzeńskich. Już i nie rodzinne tylko, zeszło się całe prawie dawne towarzystwo, prawie cała wesoła banda z minionych lat młodości. Bogumił nie znał nikogo z tych ludzi, ale nie zdawało mu się to sprawiać różnicy. Czuł się tylko mniej uczestnikiem, a więcej niby widzem na przedstawieniu, palił, częstował papierosami i życzliwie się wszystkiemu przyglądał.

W salonie tymczasem omawiano z żywością występy Modrzejewskiej w Ameryce i utwory znakomitego Litwosa, którego nazwisko – Henryk Sienkiewicz – zostało świeżo ujawnione i było na wszystkich ustach. Wróżono młodemu pisarzowi wielką przyszłość, a pani Michalina odczytała ostatni jego utwór, zaczynający się od słów:

*Był okręt, który zwał się Purpura...*²

¹ Mąż Barbary, Bogumił Niechcic, razem z ojcem i wujem brał udział w powstaniu styczniowym, za co został im odebrany rodzinny majątek. W czasie akcji danego fragmentu zaczyna pracę jako zarządcą dworu.

² Początek przypowieści H. Sienkiewicza *Legenda żeglarska*.

I wszyscy wnet pojęli, że ten okręt oznaczał Polskę, a była tam następnie mowa o nieładzie, co wkraść się do załogi, o burzy i napadzie korsarzy, i o tym, jak okręt zaczął tonąć. Jednym słowem, jasnym było już dla każdego, że to jest przypowieść patriotyczna, i goście poculi się wzruszeni.

– Wszyscy na dno! Do pomp! – wołała spiżowym³ niemal głosem Michalina, gdyż takim nakazem kończyła się czytana alegoria. Słuchano w zadumie i goście przyklasnęli zawartej w utworze myśli, zgodzono się bez sporu, że teraz, kiedy wszelka broń została narodowi z rąk wytrącona, pozostaje praca u podstaw, wszyscy u swoich warsztatów, czyniąc co można, by się nie dać i przetrwać. I każdy czuł się właśnie tym stojącym przy pompie i na dnie i uprzytomniając sobie grozę położenia, doświadczano niemal radości, że oto nadeszła epoka, w której najzwyczajniejszy śmiertelnik miał w sobie dosyć siły i umiejętności, by co dnia wypełniać wysokie, narodowe posłannictwo ratowania ojczyzny. Wtem zapragniono dać wyraz innym, bardziej walecznym uczuciom, zaświadczyć, że piersi obecnych noszą w sobie i gotowość do buntu. Ktoś uderzył w klawisze, a goście wnet podjęli znaną gniewną melodię i stojąc, przechadzając się lub otaczając fortepian śpiewali:

Zemsta, zemsta na wroga

*Z Bogiem, a choćby mimo Boga...*⁴

Zerkano przy tym na okna, a pani Michalina zapuszczała od niechcenia rolety.

Pani Barbara podeszła do Bogumiła.

– Znasz tę pieśń? – szepnęła.

– Nie – odparł – właśnie się przysłuchuję.

– A prawda – westchnęła – nie znasz *Dziadów*. Ale myślałam, że śpiewaliście ją tam⁵...

– Nie – powtórzył Bogumił – nie śpiewaliśmy.

Pani Barbara odeszła nucąc na drugą stronę pokoju i ci wszyscy, co tu teraz stworzyli tak ożywczy stan ducha, wydali jej się bardziej bojownikami niż ten mąż jej będący człowiek, co stał opodal, co nie czytał zakazanych utworów i nie znał tej pieśni, i słuchał.

Maria Dąbrowska, *Noce i dnie*, t. I, Warszawa 1979, s. 99–101.

ZADANIA DO TEKSTU A

1. Spośród podanych sformułowań **A–F** wybierz cztery, które odzwierciedlają treść różnych części tekstu. Przy liczbach **1–4** wpisz litery w kolejności zgodnej z tekstem.

A. Ucieczka Bogumiła z przyjęcia, na którym poczuł się odrzucony.

B. Salonowa rozmowa o sukcesach wybitnych Polaków.

C. Kłótnia małżeńska między Barbarą i Bogumiłem.

D. Czytanie i komentowanie tekstu Sienkiewicza.

E. Wspólne śpiewanie pieśni patriotycznej.

F. Rozmowa matki z córką.

1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____

(2 punkty)

³ Spiżowy – ulany ze spiżu, czyli stopu metali, z którego odlewa się dzwony.

⁴ Fragment III części *Dziadów* A. Mickiewicza; utwór był zakazaną lekturą pod zaborem rosyjskim.

⁵ Tam, czyli w powstaniu styczniowym.

2. Co jest głównym powodem zmartwienia pani Ostrzeńskiej? Zaznacz poprawną odpowiedź.

- A. Wyjazd jej córki do odległego majątku będącego własnością zięcia.
- B. Nieodpowiednia dla jej córki pozycja społeczna zięcia.
- C. Zbliżające się zamążpójście córki i rozstanie się z nią.
- D. Nieszczęśliwe małżeństwo córki.

(1 punkt)

3. Wybierz spośród podanych po jednej cesze, którą można przypisać matce i córce, i uzasadnij swój wybór na podstawie tekstu.

niezrównowazona	egoistyczna	opiekuńcza
cierpliwa	wyrozumiała	zazdrosna

A. Matka jest (jaka?) _____, ponieważ _____

B. Córka jest (jaka?) _____, ponieważ _____

(2 punkty)

4. Zaznacz dwa cytaty, które świadczą o przeżywanych przez Barbarę emocjach podczas rozmowy z matką.

- A. [...] odwiedziła matkę w jej domu, zastała ją siedzącą wśród czerwono kwitnących kaktusów.
- B. Przecież mama wiedziała, za kogo idę za mąż – odparła pani Barbara zgnębiona.
- C. Ach, wszyscy tak mówili? – rzekła pani Barbara błędąc i zamilkła.
- D. Ale, Basiu, ty się tym, co ja tu gadam, nie przejmuj.
- E. Pani Barbara nie miała czasu się przejmować.

(2 punkty)

5. W jakim celu został użyty związek frazeologiczny *uszy do góry*? Zaznacz poprawną odpowiedź.

- A. W celu rozśmieszenia zagniewanej osoby.
- B. W celu pokazania swojej władzy.
- C. W celu zastraszenia bezradnej osoby.
- D. W celu pocieszenia zgnębianej osoby.

(1 punkt)

6. Uzupełnij zdania. Wyjaśnij funkcje wyróżnionych w cytatach środków stylistycznych.

A. Epitet metaforyczny w cytacie *wołała spiżowym niemal głosem* podkreśla, że _____

B. Metafora *nazwisko było na wszystkich ustach* pokazuje czytelnikowi, że _____

(2 punkty)

7. Jakie znaczenie alegoryczne ma okręt „Purpura” w utworze H. Sienkiewicza? Wybierz poprawną odpowiedź.

- A. Opisuje niebezpieczną podróż morską.
- B. Jest metaforą niełatwego życia rodzinnego.
- C. Symbolizuje Polskę i jej trudną sytuację polityczną.
- D. Przedstawia losy emigrantów wyjeżdżających do Ameryki.

(1 punkt)

8. Wyjaśnij, co w kontekście opisanej sytuacji wyraża zdanie *Zerkano przy tym na okna, a pani Michalina zapuszczała od niechcenia rolety*.

(1 punkt)

9. Które z poniższych stwierdzeń najlepiej opisują postawy zebranych gości? Wybierz dwie poprawne odpowiedzi.

- A. Byli obojętni wobec losów Polski po powstaniu styczniowym.
- B. Wierzyli w siłę pracy u podstaw i przetrwanie narodu.
- C. Byli gotowi do natychmiastowego powstania zbrojnego.
- D. Wyrażali miłość do ojczyzny poprzez śpiewanie pieśni patriotycznych.
- E. Uważali, że wszelkie działania patriotyczne są bezcelowe.

(2 punkty)

10. Oceń prawdziwość poniższych zdań. Zaznacz PRAWDA lub FAŁSZ.

	Stwierdzenie	PRAWDA	FAŁSZ
A.	Barbara żałuje, że wyszła za mąż za Bogumiła.		
B.	Barbara stara się ukrywać przed wszystkimi swoje uczucia.		
C.	Bogumił nie zna twórczości poetów romantycznych.		
D.	Pieśń śpiewana przez gości była hymnem narodowym.		

(2 punkty)

11. Zaznacz punkt, zawierający właściwe zakończenie podanego zdania.

W towarzystwie mówiło się o potrzebie pracy u podstaw, ale...

- A. Barbara uważała, że goście nie rozumieją, co to znaczy.
- B. nikt nie docenił, że Bogumił właśnie zaczyna pracować w rolnictwie.
- C. goście w salonie martwili się, że oni nie potrafią sprostać temu wyzwaniu.
- D. matka Barbary wyraziła niezadowolenie i musiano przestać o tym mówić.

(1 punkt)

12. Do każdego stwierdzenia dobierz spośród podanych cytatów z tekstu ten, który jest jego ilustracją. Zapisz przy każdej liczbie 1–3 odpowiednią literę A–E.

Stwierdzenia	Cytaty
1. Przyjęcie zgromadziło starych znajomych.	A. <i>Pani Barbara nie miała czasu się przejmować, było to bowiem ich ostatnie w Kalińcu popołudnie [...]</i>
2. Tematem rozmowy były wydarzenia kulturalne.	B. <i>[...] wieczorem urządzono pożegnalne zebranie u Daniela i Michaliny Ostrzeńskich.</i>
3. Bogumił przyglądał się zebranym.	C. <i>[...] zeszło się całe prawie dawne towarzystwo, prawie cała wesółą banda z minionych lat młodości.</i>
	D. <i>Czuł się tylko mniej uczestnikiem, a więcej widzem na przedstawieniu [...]</i>
	E. <i>W salonie tymczasem omawiano z żywością występy Modrzejewskiej w Ameryce i utwory znakomitego Litwosa [...]</i>

1. _____ 2. _____ 3. _____

(3 punkty)

13. Jakie różne idee głosiły utwory Henryka Sienkiewicza i Adama Mickiewicza? Połącz nazwy utworów z wyrażanymi w nich ideami.

Utwory	Idee
1. H. Sienkiewicz <i>Legenda żeglarska</i>	A. Każdy człowiek powinien swoją pracą służyć ojczyźnie.
2. A. Mickiewicz <i>Dziady. Część III</i>	B. Każdy powinien się cieszyć, że wreszcie nastała radosna epoka dla ojczyzny.
	C. Wszyscy powinni zachować duch oporu przeciwko zaborcom.

1. _____ 2. _____

(2 punkty)

14. Jaka jest wymowa ostatniego akapitu przeczytanego fragmentu? Zaznacz właściwą odpowiedź.

- A. Barbara doznała rozczarowania, że jej mąż nie podziela patriotycznego uniesienia.
B. Barbara była dumna, że jej mąż był prawdziwym bojownikiem o wolność ojczyzny.
C. Bogumił bardzo się wzruszył, gdy przypomniał sobie lekturę *Dziadów* Mickiewicza.
D. Barbara i Bogumił dołączyli się do wszystkich, gdy zaczęto śpiewać pieśni patriotyczne.

(1 punkt)

TEKST B

Artur Grottger, *Rok 1863 – Pożegnanie* (1866), technika olejna, 52,7 x 41,3, Muzeum Narodowe w Krakowie.

ZADANIA DO TEKSTU B

15. Zaznacz zdanie, które wyjaśnia, co zostało przedstawione na obrazie Artura Grottgera.

- A. Obraz przedstawia scenę rozstania kobiety z powstańcem wyruszającym do walki o wolność.
- B. Malarz pokazał radosne spotkanie kobiety witającej mężczyznę po długiej rozłące.
- C. Dzieło malarskie ukazuje powrót rannego powstańca po przegranej bitwie.
- D. Na obrazie widzimy tradycyjne zaręczyny w dawnym polskim dworze.

(1 punkt)

16. Przy każdym wymienionym elemencie obrazu wpisz po dwa określenia wybrane spośród podanych.

chłopski	egzotyczny	malowniczy
podniosły	patriotyczny	przygnębiający
słoneczny	szlachecki	żołnierski

	Element	Określenia
A.	Krajobraz	
B.	Strój postaci	
C.	Nastrój	

(2 punkty)

17. Zredaguj krótką spójną wypowiedź (3–5 zdań), w której zinterpretujesz obraz. Uwzględnij dwa aspekty: ukazane na nim postacie i panujący nastrój.

(4 punkty)

RAŠTO DARBAS (30 taškų)

- Wybierz **jeden** z podanych tematów i napisz rozprawkę lub interpretację utworu. Objętość pracy pisemnej – **minimum 300 słów** (zalecana objętość około 2 stron A4). W czystopisie policz wyrazy, zaznacz kreską granicę i zapisz liczbę 300 na marginesie.
- W **rozprawce** odwołaj się **co najmniej** do **dwu** tekstów literackich i/lub innych tekstów kultury zgodnie ze sformułowaniem tematu. **Co najmniej jeden** utwór literacki powinien należeć do **lektur obowiązkowych** (lista podana pod poleceniem) i reprezentować **literaturę polską**.
- W **interpretacji** omów tematykę, problematykę, elementy poetyki tekstu (z omówieniem ich funkcji).
- W pracy (**zarówno w rozprawce, jak i w interpretacji**) przywołaj co najmniej 2 wybrane **konteksty** (np. literackie, biograficzne, historyczne, społeczne, kulturowe).

Lista lektur obowiązkowych: Sofokles „Antygona”, W. Szekspir „Hamlet”, A. Mickiewicz „Dziady, cz. III”, A. Mickiewicz „Pan Tadeusz”, E. Orzeszkowa „Nad Niemnem”, B. Prus „Lalka”, S. Wyspiański „Wesele”, S. Żeromski „Ludzie bezdomni”, Z. Nałkowska „Granica”, T. Borowski (opowiadania do wyboru), Cz. Miłosz „Dolina Issy”, A. Camus „Dżuma”, S. Mrożek „Tango”, O. Tokarczuk „Prawiek i inne czasy”.

TEMATY PRAC PISEMNYCH

1. Czy młodość to czas poszukiwania nowych dróg i popełniania błędów? Rozważ zagadnienie na przykładzie wybranych bohaterów literackich.
2. *Pisarz jest, a przynajmniej powinien być, po stronie poniżonych i pokrzywdzonych.* (Z. Herbert). Na przykładzie wybranych utworów rozważ, którzy pisarze spełniają tę misję.
3. Interpretacja wiersza Juliana Tuwima „Mieszkańcy”. Postaw tezę interpretacyjną i ją uzasadnij.

Julian Tuwim (1894–1953)

MIESZKAŃCY

Straszne mieszkania. W strasznych mieszkaniach
Strasznie mieszkają straszni mieszczanie.
Pleśnią i kopciem⁶ pełźnie po ścianach
Zgroza zimowa, ciemne konanie.

Od rana bełkot. Bełkocą, bredzą,
Że deszcz, że drogo, że to, że tamto.
Trochę pochodzą, trochę posiedzą,
I wszystko widmo. I wszystko fantom⁷.

Sprawdzą godzinę, sprawdzą kieszenie,
Krawacik musną, klapy obciągną
I godnym krokiem z mieszkań – na ziemię,
Taką wiadomą, taką okrągłą.

I oto idą, zapięci szczelnie,
Patrzą na prawo, patrzą na lewo.
A patrząc – widzą wszystko oddzielnie
Że dom... że Stasiek... że koń... że drzewo...

Jak ciasto biorą gazety w palce
I żują, żują na papkę⁸ pulchną,
Aż papierowym wzdęte zakalcem⁹,
Wypchane głowy grubo im puchną.

I znowu mówią, że Ford... że kino...
Że Bóg... że Rosja... radio, sport, wojna...
Warstwami rośnie brednia potworna,
I w dżungli zdarzeń widmami płyną.

Głowę rozdętą i coraz cięższą
Ku wieczorowi ślepo zwieszają.
Pod łóżka włożą, złodzieja węższą,
Łbem o nocniki chłodne trącając.

I znowu sprawdzą kieszonki, kwitki,
Spodnie na tyłkach zacerowane,
Własność wielebną¹⁰, święte nabytki,

⁶ Kopeć – czarny osad powstający podczas palenia w piecu.

⁷ Fantom – wytwór wyobraźni, widmo.

⁸ Papka – miękka, gęsta masa.

⁹ Zakalec – niedopieczone ciasto.

Swoje, wyłączne, zapracowane.

Potem się modlą: „od nagłej śmierci...

od wojny... głodu... odpoczywanie”

I zasypiają z mordą na piersi

W strasznych mieszkaniach straszni mieszczenie.

1933 r.

¹⁰ Wielebny – tu: święty, uwielbiony.

[illegible]

